

Kto neverí, nech si overí

Oleg Pastier •
šéfredaktor časopisu Fragment

Slová, vety a súvetia - rozvité aj nerozvítené - opúšťajú podjesenné hniezda abecedy, rastú a rozrastajú sa do chvál i lamentácií, do ponós na neúplnosť a či len dočasnosť slovných existencií, do bezhraničnej hĺbky konečného nekonečna. „Čo z nás bude,“ pýta sa v treťom čísle Fragmentu hviezdny Sláv Pavol, „ak sa v stáлом boji tom o bytie tuhšie nelapíme života každým telom nervom, svalom, každým vláknom duše...?“ A odpovedá sebe i nám: „Ledač - bedač - holota!“

Aby tak nebolo (ani tak nesmie byť!), lapili sa vybrúsených slov, viet a súvetí básnici, prozaici i esejisti „naslovovzatí“: „Niekto sa bojí byť slobodný, iný je slobodný, až má z toho strach, ale inak nemôže.“ - píše už „stamodtiaľ“ Ivan Kadlečík. „Niekto povedal komusi: S tým sa dobre mlčalo! To je podľa mňa jeden z najkrajších komplimentov.“ - značí si do denníka Veronika Nouzová. „Spojte dve veci, ktoré do vtedy nik nespojil. A svet sa zmení. Ľudia si to v tej chvíli nemusia všimnúť, ale to nič. Svet sa zmenil aj tak,“ dodáva na samý okraj nedopovedaného Julian Barnes.

Komu sa ešte ušlo miesto bez miestenky v treťom tohtoročnom Fragmente? Eugenovi Gindlovi a sveto-bežníkovi bez pasu Samkovi Šikefovi, ktorý ako prvý Slovak prešiel koncom 19. storočia všetky kontinenty, rodinne postriebrenému Vladimírovi Olerínymu, Jurajovi Mojžišovi, Sašovi Čornému, Dominikovi Tatarokovi a ešte zopár ďalším, verným. Kto neverí, nech si overí.

Škoda to všetko nenapísať, keď slnko, práve teraz, v tejto chvíli, posledné jasné jesenné okná otvára.

časopis nadnes Fragment

Zbytočné zápisky

Veronika Nouzová •

13. 6. 16
Zaujímavé zistenie: keď skloním posediačky hlavu až k zemi, prestanú ma bolieť nohy.

Práve som pochopila pštroziu životnú filozofiu a stotožnila sa s ňou.

PS: Tento status som napísala tesne nad zemou.

11. 6. 16
Keď si nainštalujete do mobilu Facebook Messenger a navyše aj zle čítate, tak sa napr. dozviete z upozornenia, že „čertove (četové) hlavičky sú aktívne“. Už je treba spať.

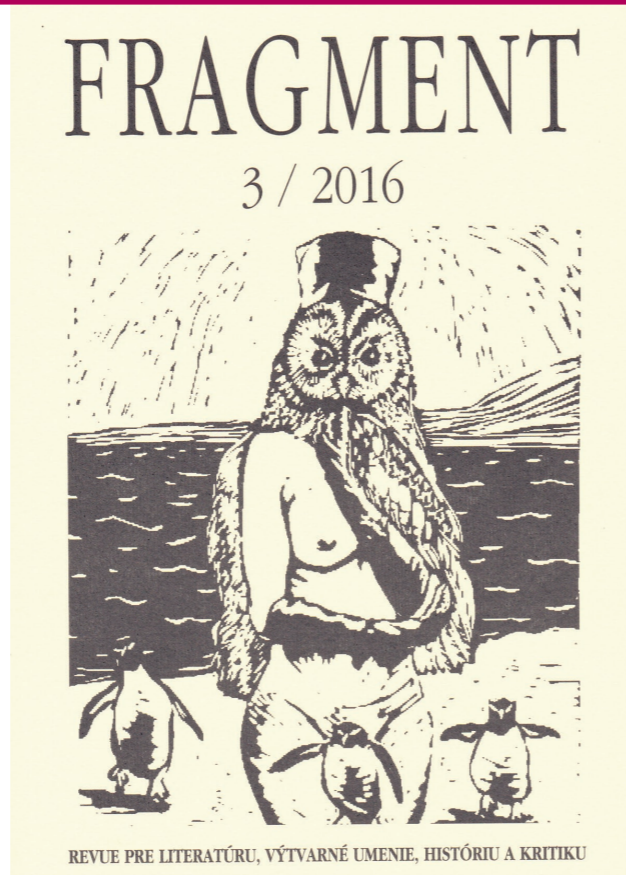
7. 6. 16
Prosím vás, nikdy si nedávajte do čakární a kancelárií hodiny, ktoré nahlas odkliknú každú minútu; inak vám budú výrazne pripomínať márnosť vášho času.

5. 6. 16
„Krdlá si podľa odporúčaní pravidelne pristríhavam, aby som si neuletela prídaleko, ale čo s tým, keď s rovnakou pravidelnosťou dorastajú späť na pôvodnú dĺžku? Priviazaf sa nedajú, prírodu neskrotiť ani neoklameš; ešte ich tak nemilosrdne odstrániť, ale žiť s fantómovou bolesťou sa

podľa rôznych autorov takisto neoplatí... Keby sa niekto pýtal, stále ich pristríhavam. Že vraj nech neuletím.“

24. 5. 16
K doktorke prišiel starší pár, pán v peknom baloniačku, pani v kostýme sa ho držala pod pazuchu, obaja možno okolo sedemdesiatky. Ona už menej počula, on menej videl a zrejme mal ísť na operáciu očí, pretože mu jedna sestrička povedala „Tak po operácii hneď lepšie uvidíte, akú máte peknú manželku!“ a on, kým manželke pomáhal obliecť sa do saka, s úsmevom odpovedal: „Veď ja viem, koho som si vzal!“ Znovu sa chytili pod pazuchu a odišli. A my, zdravotníci aj pacienti, sme z nich padali do kolien.

Ako málo stretávame takéto páriky... Odhladnuc od veku, kedy je šťastím, že sa ho dožijete spoločne, mám pocit, že nám všetkým niečo silné chýba. A že to vieme, inak by sme z takýchto náhodných stretnutí neboli takí dojatí. :) Láska nie je pocit, je to celý vesmír, zložitý organizmus, stav, život, myšlienky, slová, činy, zakopnutia aj zdvihnutia. Sú to vždy aspoň dve ramená dvoch (a viac) rôznych ľudí. Druhá ruka, s ktorou sa chytíte pod pazuchu.

Obálka časopisu Fragment č. 3/2016.

17. 5. 16
Niektoré veci sa na jari nemenia. A vlastne ani na starých láskach. Na jar sa len oprášia, zhodia suché listy, vytiahnu sa na svetlo a znovu vykvitnú. Len sa odrazu objavia a zaskočia vás. A vo vás potom kvitne tiež, raší a vďaka tým zatvorí oči a nedovídiť na chodníky a ľudí a vďaka tej vôni už nie som ani ja. Len voniam ako les po daždi. Nevtieravo. Sviežo. Lahko. Po špičkách. Opatrne. Ale mocne a oživujúco. Tak. Som dážd. A ty tiež. Sme si súčasťou navzájom.

A k tomu všetkému stačí jedna malá jar.

12. 5. 16
Najmilší, ako to je dobre spravené, že sú aj daždivé dni;

svet získava výraznejšiu vôň, mesto sa očisťuje a všetko živé dostáva hlbšie odtiene; nemusím ťa vidieť, aby som ťa mohla cítiť. Privoniavam k cudzím záhradám a trávnikom a necítim sa ako zloděj. Stačí mi zatvoríť oči a nedovídiť na chodníky a ľudí a vďaka tej vôni už nie som ani ja. Len voniam ako les po daždi. Nevtieravo. Sviežo. Lahko. Po špičkách. Opatrne. Ale mocne a oživujúco. Tak. Som dážd. A ty tiež. Sme si súčasťou navzájom.

7. 5. 16
O 4:50 to znie na našom sídlisku ako veľká vtáčia vzbura. Podľa toho orchestra ich tu

máme milióny. Ako môžu nezachrípnúť? Pokojne by mohli učiteľom a iným hovorcóm robiť kurzy výdrže v reči.

4. 5. 16
„No čo, Migréna, čo moja? Netušila som, že keď sa mi pozveš na obed, ostaneš až do noci. A neber to zle, ale toto počasie ti nesedí.“

24. 4. 16
Snívalo sa mi o raji; kopce, zeleň, lesy, podvečerné svetlo pomedzi konáre, ktoré sa mieša so súmrakom, mierna hmla, klukaté cesty obrastené lúkami, kdesi v zákrute jednej z nich lavička a rozhovor s tými, s ktorými inak nemám odvahu sa rozprávať. Vlastne to mohol byť celkom obyčajný sen o pokojnej chvíli, ale veď každý si tvoríme raj z vlastných snov. Tento budem mať najradšej.

8. 4. 16
Obývačka Cafe-Restaurant: miesto ako stvorené pre stretávanie s ľuďmi aj knihami (takmer som napísala najprv knihami. Nehovoriac o tom, ako som si sadla vedľa Proroka

a v ňom jedného z mojich najobľúbenejších viet od Gibrana: „Proto vám říkám, že nevádi, když dusot hodin dopadá těžce na vaši hruď. Je pro vás dobré, když pijete svůj pohár žalu o samotě; svůj pohár radosti budete pít rovněž sami.“ Tentokrát nie sama.

20. 3. 16
Ak vidíte hudobníka hrať a vidíte, že to robí naozaj, pokojne sa môžete zaľúbiť. A pokojne aj do viacerých naraz. Mozysovo kvarteto je našim unikátom: cítite hudbu, možno vďaka rokom ich praxe, ale možno aj pre nich samotných. Vidíte ich neverbálny rozhovor medzi sebou počas hrania; rozhovor s publikom, až máte pocit, že hrajú a usmievajú sa práve pre vás, pár konkrétnych uší na konkrétnej stoličke. Naživo vidíte ich vzťah s hudbou, a to vám ju pritiahne ešte bližšie k srdcu. Vďaka nahrávkam môžete sice hudbu počuť, no pri koncerte sa dobrí hudobníci stanú hercami, ktorí ju zosobnia a ona tak končí kdesi na konci ich rúk a začína nový život na začiatku vašich uší. Ukážka

Veronika Nouzová (1985)

Veronika je moja kamarátka a kolegyňa z knižnice, z detského oddelenia. Keby sme boli krčma, voláme sa U dvoch Veroník. Ručníky máme na sklade a obe ich vieme, keď treba, tasiť ako koľta a podávať. Keby niečo. Obe však máme dobre nastrúhané ceruzky aj jazyky.

Veronine texty poznám odkedy poznám ju, a hoci nepublikuje, pre mňa je ostrieľaná harcovníčka. Všetko dôležité prečítala, po svete chodí s otvorenými očami a ušiská natrča tiež dobre, čo je pre píšuceho človeka dosť dôležité. Jej texty sa vyznačujú zvláštnou nehou a jemnosťou, to komorné v nich, nesúvisí s plnou stodolou, ani komorou, Veve je askétka, v živote aj pri písaní, bohatstvo treba hľadať medzi riadkami. Pri ich čítaní vždy cítim len potešenie, ktoré želim aj jej budúcim čitateľom.

Veronika Šikulová •

Správy z nedomovov

Veronika Dianišková •

Rok

Pomalý november sa vlieva do decembra, ktosi rozčesol ruky Ondrejovi a Kataríne. Prichádza Barbora s Luciou, ale ticho týchto dní už nenaplnia nikdy ničím. Chveje sa Advent, ihličie trvá, len listy nie a nie opadnúť. Pomaličky sa nakláňajú s čímisi dôležitým na jazyku. Ich slová sú slepé sýkorky na (p)okrají zimy. Zdá sa, že iba ich hlas je živý. Hlas a silnejúce trepotanie krídel.

Škovránka

...alebo to bol Škovránok? To ti nepovedia. Nie je ani kam položiť kvety. Bolo to nulté zastavenie tesne pred rozletom, pred rozvinutím. Občas smrť býva taká tichá, že na zem nespadne ani o jeden list viac.

Čo sa stane

Zobúdaš ich po jednom, priskoro na pohyb do skleneného rána. Prudké výdychy počúvaš s úľavou, príkrývky sa triestia prvým pohybom. Len jeden nezačuješ a zrazu nevieš - ako ani kedy. Raz za rok jedného nezobudíš.

Iná krajina

Pod rozdrvenou horou zbieram prach a to, čo bolo lesom, zhŕňam kusy kôry a pozostatky zvierat. Znovu skladám cestu, splašená spomienka sa mieša so vzduchom. Dokedy chcem ostať v krajine, ktorá už bola, dokedy som bola ja a kde sa pretrhla niť, čo ma spájala so sebou, nás, zmenšujúce sa, stále neistejšie, stále nevedomejšie.

My - uprostred

Sú správy, ktoré neunesú vlastnú váhu a vkradnú sa (neúprosne) do ďalších dní. Máme strach: z vojny a z nich. On v bytoch roztláča steny, usidľuje sa do puklín a prádnych izieb. Niekto príde, niekto nepríde, varíme kávu a čaj, v presnom poradí.

Opiera sa chrbtom o stenu. Prídu, neprídu? Občas zavolajú deti,

otázky stratia hrot, vzduch sa na okamih znovu rozbehne. Prevedieš ich cez nebezpečné chvíle, keď sa láme deň a ešte nie je jasné, kam sa podeje. Skutočnosť nás vynecháva a nepýta sa na nič. Ani my.

Veronika Dianišková (1986)

Poetka, cestovateľka a rozhlasová redaktorka. Debutovala v roku 2006 zbierkou básní *Labyrint okolo rúk*, na ktorú nadviazala o osem rokov neskôr svojou druhou knihou *Zlaté pávy sa rozpadnú na sneh*. Na Katedre porovnávacej religionistiky Univerzity Komenského dokončuje rigoróznu prácu, v ktorej sa zaoberá mayskou kultúrou v Guatemale. Pre Rádio Devín pripravuje reláciu o kresťanskom umení s názvom *Krajina duše*.

Niekoľko viet

Ivan Kadlečík •

Jazyk každého a všetko prezradí. Aj to, že sa stratila hranica medzi sakrálnym, vznešeným, noblesným, sviatočným a medzibanálnym, triviálnym, všedným. Profanácia sakrálného, na ktorej sa dnes už podieľa aj cirkev v záchvate akej-si modernosti a zle chápanej demokracie. Bez takého rozlišovania a rytmického

striedania sa všetko stáva monotónne, sivé a púste, studené ako súčasť literatúra a jej jazyk. Už si neprečítaš vznešenú, do aforizmu vybrúsenú vetu, aby si sa spamätal z ohúrenia a otrasy pri reči reklám, politikov, masmédií. Už si neprečítaš o priateľstve, hrdinstve, šľachetnosti, vernosti. Dozvieš sa však všetko o úchyl-nych i prirodzených telesných funkciách. Úzkosť a bezrad-

nosť zakrývame hrmotom, cynizmom, neporiadkom, ospravedlňujúc sa postmodernou realitou. V podstate však zase ide o ľudskú hlúposť, ktorá tu vládne namiesto veľkej strany.

Protirečiť zlu. Protirečiť - a tu už etymológia a morfológia slova čosi naznačuje. Reč, jazyk môže byť proti, lebo je svojou podstatou kreatívny

Ivan Kadlečík (1938 - 2014)

Básnik, prozaik, krúživý literárny bádateľ. V knižnej edícii časopisu Fragment vyšli jeho knihy *Lunenie* (1993), *Chronoskop* (2006) a *Matka všetkých slov* (2007). V roku 1994 vyšiel výber z jeho korešpondencie s Ľudvíkom Vaculíkom pod názvom *Poco rubato*. S Olegom Pastierom vydal dva spoločné romány *Spytovanie* (2010) a *Krúženie* (2014).

FOTO: ARCHIV FRAGMENTU

a má imunitu živého organizmu. Tým by sa dalo čiastočne vysvetliť, prečo mocnárski vládovia reč nielen netvorivo prnia, ale usilujú sa tajomnú dynamiku a úskočnú vrtkosť znehynbiť do železobetónových fráz, definitívnych slov a ich opancierovaných spojení. Žijeme za mrežami nanútených sloganov a ujst sa nedá.

Niekto sa bojí byť slobodný, iný je slobodný, až má z toho strach, ale inak nemôže.

Tajomstvo vyžaruje z vety - Odpusť nám naše viny... Ako by sa to malo urobiť, aby sa vymazalo, anulovalo to množstvo - ako piesku morského - hlúpych, nesprávnych slov a skutkov, chýb, hriechov a vín, čo človek za desaťročia svojho života napáchal nevdojak i vedome a niekomu ublížil. Musel by sa vrátiť späť čas, aby sa nestalo, čo sa už stalo.

Každá epidémia sa pomíne.

Teda aj vírus, ktorý napáda imunitný systém prázdnych a ustrašených duší. Prázdne duše priťahuje nížke, banálne, nevkus: aj v literatúre.

Mŕtvi sa ozvú iba tým, čo si to zaslúžia, ktorí sú toho hodní a pripravení. A signály, znamenia a odkazy od zomretých sú nejednoznačné, tajomné a zložité, aby im neporozumel každý hektický hlupák.

Škoda to všetko nenapísať, keď práve prší.